

Tłumaczenie z języka angielskiego na język polski.

*Wiążące są zapisy oryginału w języku angielskim, opublikowane na stronie KE.
Tłumaczenie stanowi wersję roboczą, pomocną przy pisaniu wniosku.*

*NFOŚiGW nie ponosi odpowiedzialności za ewentualne różnice wersji polskiej
i angielskiej oraz za niezastosowanie się do oficjalnej angielskiej wersji publikowanej
na stronie KE.*

LIFE – „Działania na rzecz środowiska”

Zasady oceny wniosków – Nabór 2016

Sfinansowano ze środków Unii Europejskiej w ramach Projektu Budowy Potencjału LIFE
LIFE14 CAP/PL/000011

Niniejszy dokument ma na celu wyjaśnienie kryteriów i procedur stosowanych podczas oceny wniosków składanych w naborze LIFE 2016 w sprawie projektów tradycyjnych w ramach podprogramu LIFE „Działania na rzecz środowiska”.
Niniejsze oficjalne dokumenty również są brane pod uwagę kiedy jako istotne podczas oceny wniosków: Rozporządzenie (WE) nr 1293/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 grudnia 2013 r., OJ L 347, 20.12.2013; Decyzja wykonawcza Komisji 2014/203/UE z dnia 19 marca 2014 r. w sprawie przyjęcia wieloletniego programu prac na lata 2014–2017 dla programu LIFE, OJ L 116, 17.4.2014; Wytyczne dla Wnioskodawców 2016 LIFE „Działania na rzecz klimatu”; Wzór Umowy Dotacji LIFE.

Spis treści

1.	UWAGI OGÓLNE.....	4
2.	ETAP OTWARCIA*.....	5
3.	ETAP PRZYZNAWANIA.....	6
4.	TECHNICZNY ETAP WYBORU	10
5.	ETAP DOPUSZCZALNOŚCI ORAZ WYKLUCZEŃ.....	12
6.	FINANSOWY ETAP WYBORU.....	13
7.	STWORZENIE WSTĘPNEJ DŁUGIEJ LISTY WNIOSKÓW DOPUSZCZONYCH DO ETAPU ZMIAN.....	16
8.	DECYZJA OCENY I POINFORMOWANIE KOMITETU LIFE.....	19
9.	FAZA REWIZJI.....	19
10.	WYKORZYSTANIE WNIOSKÓW WYMIENIONYCH WE WSTĘPNEJ DŁUGIEJ LIŚCIE W RAMACH DODATKOWYCH 30% CAŁKOWITEGO DOSTĘPNEGO BUDŻETU (LISTA REZERWOWA).....	20
11.	PRZYGOTOWANIE KOŃCOWEJ KRÓTKIEJ LISTY ORAZ LISTY REZERWOWEJ.....	20
12.	PODPISANIE UMOWY O DOTACJE	20
13.	SZCZEGÓŁOWE FORMULARZE OCENY WNIOSKÓW KLIMATYCZNYCH	21

1. UWAGI OGÓLNE

Niniejszy przewodnik dotyczy **WYŁĄCZNIE** procedury wyboru następujących projektów LIFE: **pilotażowych, demonstracyjnych, dotyczących najlepszych praktyk oraz informacyjnych (zwiększenie świadomości i rozpowszechniania informacji)** w rozumieniu **art. 2(a), (b), (c) i (h) Rozporządzenia LIFE**.

Do oceny projektów zintegrowanych, projektów pomocy technicznej, budowania potencjału, projektów przygotowawczych, dotacji operacyjnych oraz instrumentów finansowych stosuje się odpowiednie dokumenty dostępne na stronie internetowej programu LIFE.

Procedury oceny, wyboru i przyznawania przeprowadzane są przez Komisję Europejską oraz Agencję Wykonawczą ds. Małych i Średnich Przedsiębiorstw, zwaną w dalszej części „Instytucją Zamawiającą”, wraz z konsorcjum niezależnych ekspertów oceniających, zwanym w dalszej części przewodnika „Wykonawcą”. To jednak Instytucja Zamawiająca ponosi odpowiedzialność za cały przebieg procedury, w tym za przyznanie oceny końcowej, sporządzenie listy projektów wybranych do współfinansowania czy odrzucenie wniosków.

Dokument ten dotyczy wyłącznie naboru prowadzonego w 2016 r.

W bazie danych ESAP (*Evaluation and Selection Award Procedure*) zostaną zarejestrowane tylko wnioski otrzymane przez Instytucję Zamawiającą za pośrednictwem generatora internetowego eProposal przed upływem wyznaczonego terminu, tj. **do godz. 16.00** czasu lokalnego obowiązującego w Brukseli **12 września 2016 r.** w przypadku wniosków *LIFE Ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami* lub **do godz. 16.00** czasu lokalnego obowiązującego w Brukseli **15 września 2016 r.** w przypadku wniosków *LIFE Przyroda i różnorodność biologiczna* oraz *LIFE Zarządzanie i informacja w zakresie środowiska*, które przejdą etap otwarcia (zob. punkt 2).

Wszelkie informacje i dokumenty otrzymane w inny sposób lub po upływie tego terminu nie będą brane pod uwagę, chyba że wyraźnie zażąda tego Instytucja Zamawiająca.

Po zakończeniu rejestracji wniosków w bazie ESAP poszczególni oceniający uzyskają dostęp do bazy oraz możliwość zamieszczania uwag.

Ogólne zasady wyboru i oceny

Projekty zgodne z art. 2(a), (b), (c) i (h) Rozporządzenia LIFE

Wybór projektów **pilotażowych, demonstracyjnych, dotyczących najlepszych praktyk oraz informacyjnych (zwiększenie świadomości i rozpowszechniania informacji)** w rozumieniu **art. 2(a), (b), (c) i (h) Rozporządzenia LIFE** podlega tej samej metodologii i podobnym kryteriom kwalifikowalności i przyznawania dotacji, które przedstawiono w niniejszym dokumencie.

Wszyscy oceniający, zarówno ze strony Instytucji Zamawiającej, jak i Wykonawcy, zobowiązani są do oceny wniosków zgodnie z wytycznymi zawartymi w niniejszym przewodniku, w oparciu o zestaw pytań przygotowanych dla każdego z kryteriów oceny.

Z zastrzeżeniem ograniczeń przewidzianych w zasadach alokacji środków między kraje i obszary tematyczne przedstawione w Rozporządzeniu LIFE, zasadę równego traktowania należy stosować na każdym etapie oceny. Wnioski należy oceniać i punktować najobiektywniej i najsprawiedliwiej, jak to możliwe. Każdą decyzję i wszystkie przyznane punkty należy w jasny sposób uzasadnić rzetelnymi uwagami.

Jakościowe kryteria przyznawania podlegające ocenie Wykonawcy będą zawsze oceniane przy udziale przynajmniej dwóch niezależnych ekspertów. Dany oceniający przygotowuje raport z oceny dla każdego z przypisanego mu wniosku i zamieści go w bazie ESAP. Wszelkie uwagi w ESAP wprowadzane będą w języku angielskim. Dla każdego z kryteriów oceny osoba oceniająca zobowiązana jest wskazać argumenty „za” i „przeciw”, będące uzasadnieniem przyznanej punktacji. Oceniający muszą upewnić się, że ich uwagi są możliwie zwięzłe, dokładne i zrozumiałe oraz bezpośrednio odnoszą się zarówno do wniosku, jak i do danego kryterium oceny. Oceniający powinni unikać ocen ogólnych lub niejednoznacznych.

Wnioskodawcy powinni pamiętać, że oceniający będą sprawdzać informacje istotne dla każdego etapu lub kryterium, analizując określone formularze, w których takie informacje powinny być dostępne. Przykładowo, demonstracyjny lub innowacyjny charakter wniosku *LIFE Ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami* będzie porównywany z informacjami dostępnymi w formularzu B2 itd. Dlatego tak ważne jest, aby istotne informacje znalazły się w odpowiednim formularzu.

2. ETAP OTWARCIA*

Wnioski będą sprawdzane pod kątem zgodności z następującymi kryteriami:

1. Wniosek został złożony przed upływem terminu, tj. **do godz. 16.00** czasu lokalnego obowiązującego w Brukseli **12 września 2016 r.** w przypadku wniosków *LIFE Ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami* lub **do godz. 16.00** czasu lokalnego obowiązującego w Brukseli **15 września 2016 r.** w przypadku wniosków *LIFE Przyroda i różnorodność biologiczna* oraz *LIFE Zarządzanie i informacja w zakresie środowiska*.
2. Do przygotowania i złożenia wniosku wykorzystano odpowiednie formularze LIFE 2016 dostępne w systemie eProposal. W zależności od celów wniosku, w eProposal dostępne są formularze dla projektów *LIFE Przyroda i różnorodność biologiczna*, *LIFE Ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami* oraz *LIFE Zarządzanie i informacja w zakresie środowiska*.

* Kontrola na tym etapie zostanie przeprowadzona w systemie eProposal, nie w ESAP.

3. ETAP PRYZNAWANIA

Wszystkie wnioski, które nie zostały wcześniej odrzucone, na tym etapie zostaną poddane szczegółowej ocenie pod kątem jakości. Ocena bazuje na szczegółowych kryteriach i systemie punktacji dla projektów składanych w ramach podprogramu działań na rzecz środowiska.

Kryteria przyznania finansowania	Minimalna punktacja zaliczająca*	Maksymalna punktacja
1. Jakość i spójność techniczna	10	20
2. Jakość i spójność finansowa	10	20
3. Europejska wartość dodana: wysokość i jakość wkładu w realizację poszczególnych celów obszarów priorytetowych podprogramu LIFE „Działania na rzecz środowiska”	10	20
4. Wkład w zagadnienia projektowe	-	10
5. Europejska wartość dodana: synergia, wielozadaniowość i integracja	7	15
6. Europejska wartość dodana: możliwość powielania i przenoszenia rozwiązań	5	10
7. Europejska wartość dodana: charakter międzynarodowy, zielone zamówienia publiczne, wykorzystanie wyników badań	-	5
Razem (punktacja zaliczająca)	55	100

* Wniosek musi uzyskać co najmniej minimalny wynik zaliczający za każde kryterium przyznawania, a suma punktów w przypadku kryteriów posiadających minimalną liczbę punktów do uzyskania musi wynieść 55 albo więcej.

1. Jakość i spójność techniczna

Kryterium to dotyczy przejrzystości, wykonalności i trwałości działań zaproponowanych we wniosku. Trwałość wyników projektu w perspektywie średnio i długoterminowej oznacza, że można je utrzymać po zakończeniu realizacji projektu. Skuteczne zapewnienie trwałości wymaga strategii przewidującej zadania, których realizacja ma zapewnić kontynuację niezbędnych działań projektu oraz związanego z nimi finansowania po zakończeniu realizacji projektu.

Należy gruntownie scharakteryzować stan wyjściowy oraz wskazać wyraźne powiązania między istniejącymi problemami i zagrożeniami, założeniami projektu, proponowanymi w projekcie działaniami a oczekiwanymi efektami. Wszystkie działania należy właściwie opisać i wyrazić ilościowo, a w razie

potrzeby należy je również zaznaczyć na odpowiednich mapach. We wniosku należy wyraźnie opisać, jak, gdzie, kiedy i przez kogo realizowane będą poszczególne działania przewidziane w ramach projektu.

Wniosek należy przygotować tak, by oceniający mógł ocenić, w jakim stopniu środki techniczne i wiedza konsorcjum są adekwatne do realizacji projektu.

Harmonogram projektu musi być realistyczny, a wszelkie potencjalne trudności należy prawidłowo opisać w odpowiednich formularzach.

Wszelkie działania, które nie przyczyniają się w bezpośredni sposób do osiągnięcia celów wskazanych w projekcie mogą zostać uznane za niekwalifikujące się do finansowania (np. czynności przygotowawcze i badania, które nie są związane z realizacją projektu, kluczowe badania naukowe itp.).

W ramach tego kryterium wnioski mogą otrzymać do 20 punktów. Dolny limit wynosi 10 punktów.

2. Jakość i spójność finansowa

Ocenie podlegają: proponowany budżet projektu, jego spójność z działaniami, obowiązującymi zasadami oraz opłacalnością proponowanego podejścia. Stosunek ceny do jakości (ang. *value for money*) proponowanego projektu również zostanie poddany ocenie.

Wkład finansowy beneficjentów/współfinansujących, proponowany budżet, a także wydatki przewidziane w ramach projektu muszą być zgodne z zasadami opisanymi w wytycznych dla wnioskodawców LIFE, w Warunkach ogólnych Wzoru umowy o dotację oraz w Rozporządzeniu LIFE¹. Budżet projektu musi być przejrzysty, spójny i finansowo korzystny, uwzględniając koszty zarządzania projektem.

W ramach tego kryterium wnioski mogą otrzymać do 20 punktów. Dolny limit wynosi 10 punktów. Niższa ocena oznacza, że wniosek został niewłaściwie przygotowany lub wymaga znacznych poprawek.

3. Europejska wartość dodana: wysokość i jakość wkładu w realizację poszczególnych celów obszarów priorytetowych podprogramu LIFE „Działania na rzecz środowiska”

Ocenie będzie podlegać zakres, w jakim każdy wniosek przyczynia się do osiągnięcia co najmniej jednego szczegółowego celu obszarów priorytetowych podprogramu LIFE „Działania na rzecz klimatu” (cele te zostały wymienione w art. 10, 11 i 12 Rozporządzenia LIFE) oraz jakość tego wkładu. Wszelkie korzyści dla środowiska zaprezentowane z uwzględnieniem cyklu życiowego zostaną ocenione według tego kryterium oraz uznane za wskaźnik wysokości i jakości takiego wkładu. Korzyści te muszą być wyraźne, wymierne, rozbudowane i wiarygodne. Wnioski *LIFE Przyroda* i *LIFE Różnorodność biologiczna* również będą oceniane pod względem ich wpływu na stan ochrony siedlisk i gatunków.

W ramach tego kryterium wnioski mogą otrzymać do 20 punktów. Dolny limit wynosi 10 punktów.

---

¹Załącznik X do Wzoru umowy o dotację, Wytyczne finansowe i administracyjne:
http://ec.europa.eu/environment/life/toolkit/pmtools/life2014_2020/financial_guidelines.htm

4. Europejska wartość dodana: wkład w zagadnienia projektowe

Szczegółowe kryteria i system przyznawania punktów w ramach podprogramu działań na rzecz środowiska uwzględniają fakt, że w ramach tego podprogramu obszary priorytetowe i powiązane z nimi tematy projektów zostały zdefiniowane odpowiednio w Rozporządzeniu LIFE i wieloletnim programie prac. Wnioski LIFE, które wyraźnie dotyczą tematów projektów ukierunkowanych na realizację priorytetów tematycznych, o których mowa w Załączniku III dotyczącym podprogramu działań na rzecz środowiska, zgodnie z wieloletnim programem prac LIFE na lata 2014-2017, otrzymają dodatkowe punkty w ramach kryterium 4.

W ramach tego kryterium wnioski mogą otrzymać do 10 punktów. W przypadku wniosków *LIFE Przyroda i różnorodność biologiczna* oraz *LIFE Zarządzanie i informacja w zakresie środowiska* przyznawane będzie albo 0, albo 10 punktów, w zależności od priorytetowego tematu projektu w ramach wybranego obszaru priorytetowego. Wnioski *LIFE Ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami* otrzymają 5 punktów, jeżeli projekt wyraźnie dotyczy jednego albo więcej priorytetowych tematów projektu. Takie wnioski otrzymają dodatkowe 5 punktów, jeżeli proponowany projekt jest nowy lub nieznan w UE, ale tylko pod warunkiem, że wnioskodawca udowodni, iż jest on rzeczywiście nowy (w porównaniu z istniejącymi najlepszymi praktykami).

Dolny limit nie został określony.

5. Europejska wartość dodana: synergia, wielozadaniowość i integracja

Wyższa punktacja zostanie przyznana projektom, które – koncentrując się na określonym obszarze – zawierają dobrze przemyślany, wielofunkcyjny mechanizm realizacji (mechanizm ten sprzyja włączeniu konkretnych celów środowiskowych oraz klimatycznych do innych obszarów polityki) i zapewniają synergię z celami innych polityk Unii, bez uszczerbku dla celów określonych w Rozporządzeniu LIFE.

W ramach tego kryterium ocenie podlega ukierunkowany wkład w realizację celów gospodarczych i społecznych włączając zatrudnienie i wzrost tworzenia, jak również wszelkich innych celów klimatycznych w innych obszarach polityki UE – poza tymi, które stanowią główny przedmiot wniosku.

Wnioski dotyczące jednego obszaru priorytetowego, które mogłyby narazić na szwank cele środowiskowe i klimatyczne w innym obszarze priorytetowym, najprawdopodobniej otrzymają niższą punktację, chyba że wpływ ten został jasno wyjaśniony i uzasadniony we wniosku oraz przewidziano alternatywy i środki łądzące.

W ramach tego kryterium wnioski mogą otrzymać do 15 punktów. Dolny limit wynosi 7 punktów.

6. Europejska wartość dodana: możliwość powielania i przenoszenia rozwiązań

Możliwość powielania i przenoszenia to potencjał projektu w zakresie powielania i przekazywania danych wyników i rozwiązań w trakcie i po zakończeniu realizacji projektu. Aby powtarzalność i zdolność do przenoszenia rozwiązań były

skuteczne, wymagana jest odpowiednia strategia, **w tym działania, które zwiększają powszechność zastosowanych rozwiązań** oraz ułatwiają ich asymilację, osiągając masę krytyczną w trakcie realizacji projektu LIFE lub w krótko i średniookresowej perspektywie po jego zakończeniu. Taka strategia wykracza poza przekaz wiedzy i tworzenie sieci kontaktów (ang. *networking*), a także zakłada wprowadzenie w życie technik, metod lub strategii opracowanych i stosowanych w projekcie gdzie indziej.

Powtarzalność i zdolność do przenoszenia to więcej niż upowszechnianie i dotyczy konkretnych działań dotyczących powtarzalności oraz przenoszenia np. rozwiązań na inne sektory, podmioty, regiony czy kraje. Jeśli replikacja lub transfer są przewidziane do rozpoczęcia w trakcie wdrażania projektu, będzie to przychylnie brane pod uwagę.

W ramach tego kryterium wnioski mogą otrzymać do 10 punktów. Dolny limit wynosi 5 punktów.

7. Europejska wartość dodana: charakter międzynarodowy, zielone zamówienia publiczne, wykorzystanie wyników badań

Charakter międzynarodowy: wnioski o charakterze ponadnarodowym są mile widziane i otrzymają dodatkowe punkty, jeżeli w wystarczający sposób zostanie wykazana europejska wartość dodana takiego międzynarodowego podejścia. Tylko współpraca pomiędzy Państwami Członkowskimi będzie brana pod uwagę.

Zielone zamówienia publiczne: wyższa punktacja zostanie przyznana wnioskowi, które przewidują jasny mechanizm realizacji gwarantujący szerokie zastosowanie zielonych zamówień publicznych.

Wykorzystanie wyników badań UE i programów innowacji: wnioski, które przewidują wykorzystanie wyników projektów badawczych i innowacyjnych związanych ze środowiskiem i klimatem, finansowanych w ramach programu Horyzont 2020 lub poprzednich programów ramowych, otrzymają wyższą punktację, jeżeli istnieje wystarczający dowód na wartość dodaną wynikającą z wykorzystania takich wyników.

W ramach tego kryterium wnioski mogą otrzymać do 5 punktów: maksymalnie 3 za „charakter międzynarodowy”, 1 za „zielone zamówienia publiczne” i 1 za „wykorzystanie wyników badań UE i programów innowacji”.

Dolny limit nie został określony.

Zakończenie etapu przyznawania

Na podstawie otrzymanych ocen każdy wniosek zostanie ujęty w ramach jednej z poniższych grup:

- wniosek, który otrzyma ostatecznie mniej punktów za którekolwiek kryterium przyznawania z wymaganym dolnym limitem lub otrzyma łącznie sumę z tych samych kryteriów mniej niż 55 punktów (minimalny pozytywny wynik), zostanie uznany za „odrzucony na etapie przyznawania” i nie będzie dalej oceniany;

- w przypadku wszystkich wniosków niezaliczających się do powyższej grupy, łączna liczba punktów (maksymalna liczba punktów) zostanie obliczona poprzez zsumowanie końcowych wyników łącznych w ramach 7 kryteriów przyznawania.

4. TECHNICZNY ETAP WYBORU

Wszystkie wnioski, które nie zostały odrzucone na etapie otwarcia, będą sprawdzane pod kątem ich zgodności z kryteriami kwalifikowalności (zob. „Wytyczne dla wnioskodawców 2016” dotyczące użytkowania systemu eProposal oraz informacji, które należy przekazać).

Wnioski, które nie spełniają jednego lub kilku technicznych kryteriów wyboru wymienionych poniżej, nie zostaną wybrane i nie podlegają dalszej ocenie.

1. Ogólne kryteria wyboru wniosków w ramach komponentów LIFE

Wniosek nie podlega merytorycznej ocenie, jeżeli nie udowodniono w nim, że projekt:

- przyczyni się do realizacji jednego lub kilku celów ogólnych określonych w art. 3 Rozporządzenia LIFE oraz obowiązujących celów szczegółowych, o których mowa w art. 10, 11 i 12 tego Rozporządzenia;
- jest objęty zakresem przynajmniej jednego z obszarów priorytetowych (opisanych w art. 9 Rozporządzenia LIFE) podprogramu działań na rzecz środowiska, w ramach którego został złożony wniosek;
- dotyczy jednego z poniższych rodzajów projektów, zgodnie z ich definicjami zawartymi w art. 2(a), (b), (c) i (h) Rozporządzenia LIFE:
  - „projekty pilotażowe” – projekty, w których zastosowana zostaje technika lub metoda nigdzie wcześniej nie stosowana lub nie testowana, zapewniająca potencjalne korzyści dla środowiska lub klimatu w porównaniu z istniejącymi najlepszymi praktykami, i która może zostać następnie zastosowana w podobnych sytuacjach na szerszą skalę;
  - „projekty demonstracyjne” – projekty polegające na zastosowaniu w praktyce, testowaniu, ocenie i rozpowszechnianiu działań, metodyk lub podejść, które są nowe lub nieznanne w określonym kontekście projektu, takim jak kontekst geograficzny, ekologiczny, społeczno-ekonomiczny, a które mogłyby być zastosowane w innym miejscu w podobnych okolicznościach;
  - „projekty dotyczące najlepszych praktyk” – projekty, które stosują odpowiednie, efektywne pod względem kosztów i nowoczesne techniki, metody i podejścia, biorąc pod uwagę szczególny kontekst projektu;
  - „projekty informacyjne, dotyczące zwiększenia świadomości i rozpowszechniania informacji” – projekty mające na celu wspieranie

komunikacji, rozpowszechnianie informacji i zwiększanie poziomu świadomości w zakresie podprogramów działań na rzecz środowiska i klimatu;

- *dotyczy innych celów niż **badania naukowe**² lub budowa **dużej infrastruktury**. Tego rodzaju projekty nie wchodzą w zakres programu LIFE, a zatem **nie kwalifikują się do finansowania**;*
- *(i) będzie realizowany na terenie UE lub na terytoriach, w przypadku których zastosowanie mają Traktaty i dorobek prawny UE lub (ii) jest objęty jednym z wyjątków, o których mowa w art. 5 i 6 Rozporządzenia LIFE oraz w „Wytocznych dla wnioskodawców 2016”.*

2. Zdolność operacyjna uczestników projektu

W ramach tego kryterium wniosek może zostać odrzucony jedynie w przypadku, gdy istnieją mocne dowody, że wnioskodawcy nie posiadają kompetencji technicznych i kwalifikacji potrzebnych do realizacji projektu. W przypadku projektów związanych z zarządzaniem informacją wnioskodawcy muszą posiadać kompetencje i kwalifikacje w konkretnych obszarach, których dotyczy projekt.

3. Szczegółowe kryteria wyboru wniosków w ramach poszczególnych obszarów priorytetowych

Wniosek zostanie odrzucony na tym etapie, jeżeli nie spełni wszystkich stosownych kryteriów obowiązujących dla danego obszaru priorytetowego (zob. „Wytoczne dla wnioskodawców 2016” dotyczące poszczególnych obszarów priorytetowych LIFE, aby zapoznać się ze szczegółowym opisem każdego kryterium i z przewidzianymi wyjątkami).

A. Kryteria mające zastosowanie w przypadku *wszystkich* wniosków LIFE Przyroda i różnorodność biologiczna:

- a) W przypadku projektów pilotażowych, demonstracyjnych i dotyczących najlepszych praktyk w zakresie ochrony przyrody i różnorodności biologicznej, na konkretne działania związane z ochroną należy przeznaczyć co najmniej **25%** budżetu projektu („konkretne działanie związane z ochroną” to każde działanie, które bezpośrednio poprawia (lub spowalnia/zatrzymuje/ogranicza pogarszanie się) stan ochrony/ekologiczny gatunków, siedlisk, ekosystemów lub ich funkcji, które stanowią cel wniosku). W świetle szczególnych wymogów przewidziano pewne wyjątki od tej zasady (zob. „Wytoczne dla wnioskodawców 2016 – LIFE Przyroda i różnorodność biologiczna”).
- b) Czy celem projektu jest ochrona obcych gatunków roślin lub zwierząt, jako że ochrona domowych gatunków nie kwalifikuje się do finansowania?

---

² Wnioski dotyczące badań naukowych można składać w ramach odpowiednich programów Horyzont 2020:

<http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/index.html>.

B. Kryteria mające zastosowanie wyłącznie w przypadku wniosków *LIFE Przyroda*:

- a) Proponowane działania powinny być ukierunkowane na realizację celów dyrektyw ptasiej i siedliskowej, a dokładniej powinny dotyczyć środków ochrony gatunków lub typów siedlisk wymienionych w odpowiednich załącznikach dyrektywy siedliskowej lub ptasiej;

C. Kryteria mające zastosowanie wyłącznie w przypadku wniosków *LIFE Różnorodność biologiczna*:

- a) Czy proponowane działania są ukierunkowane na realizację Celów 2-5 Komunikatu „Nasze ubezpieczenie na życie i nasz kapitał naturalny – unijna strategia ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 r. (COM(2011) 244)” poprzez poprawę lub odbudowę ekosystemów lub różnorodności biologicznej?

D. Kryteria mające zastosowanie w przypadku wszystkich wniosków *LIFE Ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami*:

- a) Demonstracyjny lub pilotażowy charakter wniosku należy wyraźnie wykazać w odpowiednim formularzu B2 lub B3 w systemie eProposal.

5. ETAP DOPUSZCZALNOŚCI ORAZ WYKLUCZEŃ

Wnioski które nie były wcześniej odrzucone są sprawdzane pod kątem ich zgodności z poniższymi ogólnymi kryteriami kwalifikowalności, dopuszczalności i wykluczeń (zob. punkt 13 niniejszego przewodnika, aby zapoznać się ze szczegółową listą pytań), zgodnie z poniższym.

1. W stosownych przypadkach **podpisane deklaracje** (formularze **A3, A4, A6, A8**) wymienione poniżej zostały wgrane do systemu eProposal (instrukcje znajdują się w wytycznych dla wnioskodawców). Niedostarczenie tych deklaracji lub niewskazanie wkładu finansowego (formularze **A3, A4 i A6**) może spowodować wykluczenie wniosku z dalszej oceny. Podpisanie formularzy A3 i A4 potwierdza, że beneficjenci nie znajdują się w żadnej z sytuacji, o których mowa w art. 106(1) i 107 **Rozporządzenia finansowego** (Rozporządzenie Komisji (WE, Euratom) nr 966/2012 z dnia 25 października 2012 r.).³
  - Zeskanowane i załączone (w systemie eProposal) formularze **A3, A4** (tylko wtedy, gdy jest jeden albo więcej współbeneficjentów) oraz **A6** (tylko wtedy, gdy jest jeden albo więcej współfinansujących) zostały opatrzone datowanymi podpisami; w widocznym miejscu na tych dokumentach znajdują się także status oraz pełna nazwa sygnatariusza. Jeżeli zaangażowanie współfinansującego jest na tym etapie „nie w pełni potwierdzone”, należy w deklaracji wyjaśnić aktualne zaangażowanie.
  - W przypadku wniosków *LIFE Przyroda i różnorodność biologiczna*, w razie potrzeby (zob. wytyczne dla wnioskodawców) do systemu eProposal zostanie wgrany podpisany i opatrzony datą formularz **A8**, uzupełniony przez właściwy organ ochrony przyrody państwa członkowskiego, w którym składany jest wniosek (w przypadku wielonarodowych wniosków – każdego państwa członkowskiego, którego dotyczy taki wniosek).

³ Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L298 z 26 października 2012 r.

2. Formularz B1 (Krótki opis projektu) został wypełniony w języku angielskim.
3. Beneficjent koordynujący jest prawnie zarejestrowany w UE.

Jeżeli wnioski LIFE nie spełniają w pełni wszystkich powyższych kryteriów (np. brakuje obowiązkowych podpisów / dat podpisów), Instytucja Zamawiająca w pierwszej kolejności wyśle do beneficjenta koordynującego wiadomość w systemie eProposal ze wskazaniem, których formularzy brakuje.

Beneficjent koordynujący będzie miał **5 dni roboczych** na udzielenie odpowiedzi i uzupełnienie w systemie eProposal brakujących lub niekompletnych dokumentów i formularzy. W wyjątkowych okolicznościach Instytucja Zamawiająca może przedłużyć ten termin.

Pod koniec tego procesu wszystkie wnioski LIFE, które nie spełniają wszystkich powyższych kryteriów, zostaną uznane za niedopuszczalne i nie będą podlegać dalszej ocenie.

6. FINANSOWY ETAP WYBORU

Wnioski, które nie zostały poprzednio odrzucone lub uznane za niedopuszczalne są sprawdzane pod kątem ich zgodności z finansowymi kryteriami wyboru. Wnioski, które nie spełniają jednego lub kilku finansowych kryteriów wyboru wymienionych poniżej, uznaje się za niewybrane.

Krok A:

Wszyscy wnioskodawcy (beneficjenci koordynujący) inni niż organy publiczne muszą udowodnić (w formie załączników do wniosków), że ich wnioski spełniają finansowe kryterium wyboru określone w art. 202 Rozporządzenia w sprawie zasad stosowania rozporządzenia finansowego (Rozporządzenie Komisji (WE, Euratom) nr 1268/2012 z 29 października 2012 r.), a mianowicie że „wnioskodawca posiada stałe i wystarczające źródła finansowania w celu utrzymania swojej działalności przez cały okres realizacji działania”. Z tego względu beneficjenci koordynujący inni niż organy publiczne muszą dostarczyć wymienione poniżej dokumenty administracyjne i finansowe w formie załączników do wniosku LIFE. Należy zauważyć, że te załączniki są wymagane przez Instytucję Zamawiającą niezależnie od tego, czy zgodnie z ustawodawstwem krajowym są one obowiązkowe dla danego rodzaju organizacji w państwie członkowskim beneficjenta koordynującego, czy nie:

- A. „Uproszczone sprawozdanie finansowe LIFE”, dostarczone wraz z pakietem aplikacyjnym LIFE, należy uzupełnić i załączyć do wniosku w postaci pliku Excel;
- B. najnowszy bilans oraz rachunek zysków i strat. Dokument ten należy dołączyć do wniosku LIFE w formie zeskanowanego pliku pdf, do wydrukowania w formacie A4. W przypadku gdy beneficjent koordynujący nie posiada jeszcze rocznego bilansu oraz rachunku zysków i strat z uwagi na fakt, iż organizacja została niedawno utworzona, ma on obowiązek dostarczyć plan zarządzania / biznes plan (przynajmniej na kolejnych 12 miesięcy), zawierający dane finansowe zgodne z normami wymaganymi na mocy krajowego ustawodawstwa;
- C. jeżeli całkowity wnioskowany wkład UE przekracza 750 000 EUR, należy złożyć sprawozdanie z badania przeprowadzonego przez biegłego

rewidenta. Sprawozdanie to poświadcza bilans za ostatni znany rok budżetowy. Sprawozdanie może złożyć jedynie wykwalifikowany rewident, niezwiązany z organizacją wnioskodawcy. Osoby odpowiedzialne za przeprowadzenie niezależnej kontroli dokumentów rachunkowych muszą znajdować się w rejestrach rewidentów (prowadzonych przez państwa członkowskie) zatwierdzonych przez te państwa do wykonywania ustawowych kontroli dokumentów rachunkowych.

Wspomniane wyżej badanie należy przeprowadzić zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rewizji Finansowej oraz zasadami etyki zawodowej.

Dokument ten należy załączyć do wniosku LIFE w formie zeskanowanego pliku pdf, do wydrukowania w formacie A4. W przypadku nowo utworzonych organizacji zaświadczenie biegłego rewidenta musi opierać się o plan zarządzania / biznes plan, który zawiera dane finansowe zgodnie z obowiązującymi przepisami krajowymi

Wnioskodawca (beneficjent koordynujący), który w formularzu A2 określił się jako organ publiczny, musi dostarczyć wypełnioną, opatrzoną datowanym podpisem „Deklarację organu publicznego” w formie załącznika finansowego. Załącznik ten jest dostępny jako osobny plik Word w pakiecie aplikacyjnym LIFE.

Jeżeli wnioskowi LIFE brakuje jednego lub więcej obowiązkowych załączników finansowych, Instytucja Zamawiająca najpierw wyśle do beneficjenta koordynującego wiadomość w systemie eProposal ze wskazaniem, których formularzy brakuje.

Instytucja Zamawiająca wykorzysta ten okres, aby poprosić o niezbędne załączniki finansowe lub dokumentację pomocniczą w przypadkach, w których ma wątpliwości co do statusu danego organu publicznego.

Beneficjent koordynujący będzie miał 5 dni roboczych na udzielenie odpowiedzi i uzupełnienie w systemie eProposal brakujących lub niekompletnych załączników. W wyjątkowych okolicznościach Instytucja Zamawiająca może przedłużyć ten termin.

Pod koniec tego procesu wszystkie wnioski LIFE, które nie spełniają wszystkich powyższych kryteriów, zostaną uznane za niedopuszczalne i nie będą podlegać dalszej ocenie.

Krok B:

Celem badania jest sprawdzenie, czy „wnioskodawca posiada stałe i wystarczające źródła finansowania w celu utrzymania swojej działalności przez cały okres jej prowadzenia i uczestniczenia w jej współfinansowaniu”.

Instytucja Zamawiająca zamierza wykorzystać wszystkie dostępne jej informacje w celu oceny, czy wnioskodawca i współbeneficjent spełniają kryteria wyboru i wykluczeń. Na podstawie art. 202 Rozporządzenia w sprawie zasad stosowania rozporządzenia finansowego⁴ wniosek zostanie odrzucony, jeżeli oceniający przedstawi mocny dowód na wystąpienie jednej z poniższych sytuacji:

---

⁴ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 1268/2012 z dnia 29 października 2012 r. w sprawie zasad stosowania rozporządzenia Rady (UE, Euratom) nr 966/2012 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie reguł finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii, Dziennik Urzędowy UE L362 z 31 grudnia 2012 r., str.1.

- istnieją informacje wskazujące na to, że beneficjent koordynujący lub jeden z jego współbeneficjentów, wbrew zgłoszeniu o wykluczeniu, znajdują się w jednej z sytuacji, o których mowa w art. 106(1) i 107 Rozporządzenia finansowego⁵;
- wynik badań przeprowadzonych przez instytucje unijne w odniesieniu do beneficjenta koordynującego lub jednego ze współbeneficjentów w jednoznaczny sposób wykazał niezdolność podmiotu do spełnienia reguł administracyjnych dotyczących otrzymywania dotacji unijnych, a w szczególności reguł stosowanych w odniesieniu do programu LIFE;

beneficjent koordynujący posiada niespłacony dług wobec Instytucji Zamawiającej w momencie składania wniosku. Instytucja Zamawiająca dokona tej oceny dzięki wdrożonemu przez siebie systemowi wczesnego wykrywania i wykluczania (EDES)

W przypadku prywatnych organizacji handlowych oraz prywatnych organizacji niehandlowych:

- raport biegłego rewidenta lub bilans poświadczony przez biegłego rewidenta oraz rachunek zysków i strat nie przedstawiają „nie budzącej zastrzeżeń opinii” na temat rentowności finansowej beneficjenta⁶;
- na podstawie testu rentowności finansowej można stwierdzić, że beneficjent koordynujący nie posiada zdolności finansowej niezbędnej do zapewnienia swojego wkładu współfinansowania w ramach proponowanego okresu trwania projektu;
- na podstawie testu rentowności finansowej można stwierdzić, że beneficjent koordynujący nie posiada zdolności finansowej niezbędnej do zarządzania kwotami wskazanymi we wniosku budżetowym w ramach proponowanego okresu trwania projektu.

Płynność finansowa beneficjenta koordynującego oraz jego zdolność do zarządzania dużymi dotacjami ze środków UE oceniane są na podstawie dostarczonych informacji finansowych:

Test płynności finansowej przeprowadzany jest również po to, aby ocenić, czy konieczna będzie gwarancja finansowa na całkowite lub częściowe pokrycie kwoty stanowiącej płatność zaliczkową (prefinansowanie) projektu ze środków UE. Gwarancja finansowa zawsze będzie wymagana w następujących przypadkach:

1) wnioski **prywatnych organizacji handlowych**, które nie spełniają co najmniej 2 spośród następujących kryteriów:

1. stosunek „całkowitej wnioskowanej dotacji dzielonej przez liczbę lat realizacji projektu” do „kapitału własnego” jest mniejszy niż 1;

⁵ Rozporządzenie (UE, EURATOM) nr 966/2012 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 października 2012 r. w sprawie reguł finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 1605/2002, Dziennik Urzędowy UE L 298 z 25 października 2012 r., str.1.

⁶ tj. oświadczenie rewidenta, że (i) działał on zgodnie z ogólnie przyjętymi normami audytu i bez jakichkolwiek ograniczeń w zakresie prac niezbędnych do wyrażenia własnej opinii oraz że (ii) oświadczenie finansowe będące przedmiotem badania zostało sporządzone zgodnie z obowiązującymi zasadami księgowości i przedstawia prawdziwe i rzetelne informacje dotyczące sytuacji finansowej organizacji oraz wyników jej działalności.

2. stosunek „aktywów obrotowych” do „zobowiązań obrotowych” jest większy niż 1;
  3. stosunek „zadłużenia ogółem” do „aktywów ogółem” jest mniejszy niż 0,8;
  4. podmiot wykazuje zysk z działalności operacyjnej.
- 2) wnioski **prywatnych organizacji niehandlowych (organizacji pozarządowych)**, które nie spełniają żadnego spośród następujących kryteriów:
1. stosunek „całkowitej wnioskowanej dotacji dzielonej przez liczbę lat realizacji projektu” do „dotacji” jest mniejszy niż 1;
  2. stosunek „aktywów obrotowych” do „zobowiązań obrotowych” jest większy niż 1;
  3. stosunek „zadłużenia ogółem” do „aktywów ogółem” jest mniejszy niż 0,8.

Wnioski od prywatnych organizacji handlowych i prywatnych organizacji niehandlowych zostaną odrzucone, jeżeli nie spełnią wszystkich kryteriów, a stosunki znacznie odbiegają od progów wskazanych powyżej.

7. STWORZENIE WSTĘPNEJ DŁUGIEJ LISTY WNIOSKÓW DOPUSZCZONYCH DO ETAPU ZMIAN

Po zakończeniu etapu przyznawania Instytucja Zamawiająca stworzy wstępną długą listę wniosków odpowiadającą 130% dostępnego budżetu na finansowanie. Lista będzie składać się z odrębnych, mniejszych list dla każdego obszaru priorytetowego, tj. „Przyroda i różnorodność biologiczna”, „Zarządzanie i informacja w zakresie środowiska” i „Ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami”. Każda mniejsza lista zostanie stworzona w oparciu o obliczenia budżetu przewidzianego dla poszczególnych obszarów priorytetowych, zgodnie z decyzją Komisji w sprawie finansowania realizacji programu LIFE 2016.

Jeżeli wnioski znajdujące się na danej mniejszej liście nie przewidują wykorzystania wszystkich przyznanych środków, Instytucja Zamawiająca może przenieść niewykorzystane środki na realizację projektów przewidzianych przez wnioski znajdujące się na innej mniejszej liście.

Wnioski otrzymają pozycję w rankingu w oparciu o ich całkowitą punktację oraz z uwzględnieniem poniższych warunków, o których mowa w Rozporządzeniu LIFE:

- A. *„Co najmniej 55% środków z budżetu przydzielonych na projekty wspierane poprzez dotacje na działania w ramach podprogramu działań na rzecz środowiska programu LIFE przeznaczone jest na projekty wspierające ochronę przyrody i różnorodność biologiczną.” (art. 9(3)).*
- B. *„W okresie pierwszego wieloletniego programu prac Komisja zapewnia równowagę geograficzną projektów innych niż projekty zintegrowane przedstawione w ramach podprogramu działań na rzecz środowiska, poprzez proporcjonalny rozdział środków pomiędzy wszystkie państwa członkowskie, zgodnie z orientacyjnymi alokacjami krajowymi ustanowionymi według kryteriów określonych w załączniku I.*

W przypadku gdy orientacyjne alokacje krajowe nie mają zastosowania, wyboru projektów dokonuje się wyłącznie na podstawie jakości.” (art. 19(4))⁷

C. *„Komisja zwraca szczególną uwagę na projekty ponadnarodowe, w przypadku których współpraca ponadnarodowa ma zasadnicze znaczenie dla zagwarantowania ochrony środowiska i osiągnięcia celów w zakresie klimatu, oraz dąży do tego, by co najmniej 15% zasobów budżetowych na projekty było przeznaczanych na projekty ponadnarodowe. Komisja rozważa przyznanie finansowania projektom ponadnarodowym nawet w przypadkach, gdy saldo indykatywnej krajowej alokacji jednego lub kilku państw członkowskich uczestniczących w tych projektach ponadnarodowych zostało przekroczone.” (art. 19(7))*

W poniższej tabeli przedstawiono orientacyjne pozostałe alokacje krajowe (w EUR) na państwo członkowskie **na lata 2015-2017**. Wartość **orientacyjnych pozostałych alokacji krajowych** ustalono na podstawie wartości procentowych podanych w wieloletnim programie prac LIFE 2014-2017 oraz ilości użytych w 2014. Nie będą one zaliczane do wyników naboru wniosków z 2015 roku. Zaktualizowane krajowe alokacje będą opublikowane na stronie internetowej Programu LIFE przed zamknięciem naboru.

Państwo członkowskie	Alokacja na lata 2014-2017 (w EUR)	Wykorzystane w 2014 (w EUR)	Bilans po 2014 (w EUR)
AT	14 794 402	7,411,266	7,383,136
BE	16 450 424	5,034,878	11,415,546
BG	24 332 993	6,306,480	18,026,513
CY	10 607 005	713,871	9,893,134
CZ	16 258 612	583,179	15,675,433
DE	86 692 353	9,515,337	77,177,016
DK	12 892 175	9,991,032	2,901,143
EE	9 577 921	3,164,777	6,413,144
EL	26 195 332	5,980,946	20,214,386
ES	74 765 085	26,3593262	48,405,823
FI	19 587 370	58,407	19,528,963
FR	78 519 640	12,534,528	65,985,112
HR	20 219 269	3,025,381	17,193,888
HU	19 378 112	1,130,593	18,247,519
IE	11 458 751	4,442,723	7,016,028
IT	67 633 582	24,728,410	42,905,172
LT	8 161 876	1,352,535	6,809,341

⁷ Należy zauważyć, że „[j]eżeli suma współfinansowania niezbędna do sfinansowania projektów innych niż projekty zintegrowane złożonych przez dane państwo członkowskie i figurujących w zestawieniu przygotowanym przez Komisję na koniec procedury wyboru jest mniejsza niż indykatywna alokacja dla tego państwa członkowskiego, Komisja wykorzystuje saldo tej indykatywnej alokacji krajowego do współfinansowania tych projektów złożonych przez inne państwa członkowskie, wyłączając projekty w krajach i terytoriach zamorskich, które w największym stopniu przyczyniają się do osiągnięcia celów ogólnych określonych w art. 3” (art. 19(6)).

LU	8 410 108	0	8,410,108
LV	7 698 323	1,562,412	6,135,912
MT	7 174 698	985,961	6,188,737
NL	23 578 781	6,631,603	16,947,178
PL	51 048 570	3,120,729	47,927,841
PT	20 085 627	8,851,127	11,234,500
RO	34 386 660	1,343,367	33,043,293
SE	24 846 796	4,155,292	20,691,504
SI	14 838 061	4,579,143	10,258,918
SK	17 231 744	3,228,027	14,003,717
UK	74 254 393	21,779,562	52,474,831
RAZEM	801,078,662	178,570,826	622,507,836

Przy określaniu ostatecznych wartości alokacji na projekty „tradycyjne” Instytucja Zamawiająca weźmie pod uwagę dotacje, które zostały przyznane na projekty przygotowawcze, pomocy technicznej i projekty zintegrowane..

Do przygotowania „**wstępnej długiej listy**” wniosków składanych w ramach podprogramu LIFE „Działania na rzecz środowiska” będą stosowane poniższe dodatkowe zasady:

- każdy wniosek, który wyraźnie wspiera ochronę przyrody i różnorodności biologicznej w ramach obszaru priorytetowego „Przyroda i różnorodność biologiczna” oraz obszaru „Zarządzanie i informacja w zakresie środowiska” będzie kwalifikowany w progu 55% na rzecz ochrony przyrody i różnorodności biologicznej, w tym również każdy wniosek *LIFE Zarządzanie i informacja w zakresie środowiska*, który w głównej mierze dotyczy problemu związanego z przyrodą lub różnorodnością biologiczną. Takie wnioski zostaną oznaczone jako wnioski „na rzecz ochrony przyrody”;
- w każdym wniosku należy wyraźnie wskazać państwo członkowskie, które ma otrzymać wkład finansowy z UE. Na potrzeby księgowości ustala się, że wkład finansowy UE otrzymany przez każdego beneficjenta zalicza się na rzecz jego państwa;
- zgodnie z Rozporządzeniem LIFE wnioski o projekty o charakterze ponadnarodowym, w których co najmniej jedno uczestniczące państwo członkowskie nie wykorzystało jeszcze swojej orientacyjnej alokacji krajowej NIE zostaną usunięte z jakościowej listy rankingowej.

W przypadku wniosków, które otrzymały identyczną ilość punktów na mniejszej liście (lub na mniejszych listach łącznie, jeżeli takie porównanie jest konieczne) pierwszeństwo mają wnioski o największej ogólnej punktacji zaliczającej⁸ (jeżeli i te wartości będą równe, pierwszeństwo ma wniosek o największej europejskiej wartości dodanej⁹).

⁸ Ogólna punktacja zaliczająca to suma punktów uzyskanych za kryteria przyznawania 1, 2, 3, 5 i 6.

⁹ Suma punktów uzyskanych za kryteria przyznawania 3-7.

8. DECYZJA OCENY I POINFORMOWANIE KOMITETU LIFE

Po formalnym zatwierdzeniu przez Instytucję Zamawiającą wyników (decyzja oceny), wnioskodawcy zostaną oficjalnie poinformowani o wynikach oceny ich wniosków oraz, w stosownych przypadkach, o przyczynach odrzucenia. Komitet LIFE także zostanie poinformowany o wynikach.

Wnioski wymienione we wstępnej długiej liście, obejmujące maksymalnie 100% dostępnego budżetu, zostaną zakwalifikowane do etapu zmian.

9. FAZA REWIZJI

Celem tego etapu jest wyjaśnienie – w odniesieniu do wszystkich projektów umieszczonych na wstępnej długiej liście oraz na liście rezerwowej – otwartych kwestii dotyczących wykonalności, opłacalności i kwalifikowalności poszczególnych działań, zgodności z przepisami Rozporządzenia LIFE oraz Warunkami ogólnymi Wzoru umowy o dotację.

Podczas etapu zmian Instytucja Zamawiająca może zwrócić się do wnioskodawcy z prośbą o przedstawienie szczegółów dotyczących konkretnych aspektów wniosku lub o dokonanie w nim zmian lub wprowadzenie poprawek. Beneficjent koordynujący może też zostać poproszony o wykreślenie z wniosku niektórych działań lub zmniejszenie budżetu projektu, unijnego wkładu finansowego lub poziomu dofinansowania dla całego projektu

Wnioskodawcy będą mieli 15 **dni kalendarzowych**, aby odpowiedzieć na pytania.

Instytucja Zamawiająca wyśle wszystkie pytania i instrukcje za pośrednictwem systemu eProposal (zob. również wytyczne dotyczące korzystania ze skrzynki pocztowej eProposal na stronie internetowej eProposal) do beneficjenta koordynującego.

Wnioskodawcy nie powinni wprowadzać we wniosku żadnych innych zmian oprócz tych zaproponowanych przez Instytucję Zamawiającą.

Należy tutaj wyraźnie zaznaczyć, że pismo z pytaniami lub prośbą o modyfikację wniosku, przesłane wnioskodawcy na etapie zmian, nie stanowi żadnego zobowiązania ze strony Instytucji Zamawiającej do finansowania wniosku. Ponadto, na podstawie otrzymanych odpowiedzi, Instytucja Zamawiająca może podjąć decyzję o ograniczeniu budżetu projektu, a nawet odrzucić wniosek w sprawie finansowania.

Do zakończenia etapu zmian oczekuje się, że wszystkie zakwalifikowane projekty będą spójne i przejrzyste oraz zgodne z technicznymi oraz finansowymi wytycznymi zawartymi w Rozporządzeniu LIFE i w umowie o dotację. Wnioskodawca, który pomyślnie przejdzie etap zmian, zostanie poproszony o przekazanie wszystkich w pełni potwierdzonych zobowiązań od współbeneficjentów/współfinansujących ze wszystkimi oryginalnymi podpisami i pieczętkami na odpowiednich formularzach i załącznikach.

Wnioskodawcy nie powinni wprowadzać żadnych zmian w zmienionym wniosku po zakończeniu etapu zmian, chyba że Instytucja Zamawiająca wyraźnie o to poprosi.

10. WYKORZYSTANIE WNIOSKÓW WYMIENIONYCH WE WSTĘPNEJ DŁUGIEJ LIŚCIE W RAMACH DODATKOWYCH 30% CAŁKOWITEGO DOSTĘPNEGO BUDŻETU (LISTA REZERWOWA)

W wyniku zmian lub z powodu wycofania jednego lub kilku wniosków, wnioski znajdujące się na wstępnej liście mogą kwalifikować się do współfinansowania ze środków budżetowych LIFE; dodatkowa pula wyniesie do 30% całego dostępnego budżetu.

W takim przypadku zapadnie nowa decyzja o przyznaniu, uwzględniająca wnioski, którym przysługuje finansowanie. O wyborze wniosków decyduje ich miejsce na liście rankingowej oraz zgodność z zasadą 55% w przypadku współfinansowania wniosków „na rzecz ochrony przyrody”.

Po dokonaniu wyboru wnioski zostaną zakwalifikowane do etapu zmian, aby zapewnić ich pełną zgodność z warunkami współfinansowania w ramach programu LIFE.

Proces ten może być przeprowadzany kilka razy w celu pełnego wykorzystania dostępnego rocznego budżetu LIFE.

11. PRZYGOTOWANIE KOŃCOWEJ KRÓTKIEJ LISTY ORAZ LISTY REZERWOWEJ

Po zakończeniu weryfikacji wniosków przygotowana zostanie końcowa lista wniosków zakwalifikowanych do finansowania oraz końcowa lista rezerwowa z najlepiej ocenionymi projektami.

12. PODPISANIE UMOWY O DOTACJE

Przedmiot do przyjęcia Decyzji Oceny przez Instytucję Zamawiającą umowę o dotację, która zostanie przygotowana i podpisana przez beneficjenta koordynującego oraz Instytucję Zamawiającą.

13. SZCZEGÓŁOWE FORMULARZE OCENY WNIOSKÓW KLIMATYCZNYCH

Etap otwarcia*

Kryteria otwarcia

1. Czy Instytucja Zamawiająca otrzymała wniosek za pośrednictwem eProposal w terminie?	Tak/Nie
2. Czy wykorzystano odpowiednie formularze zgłoszeniowe LIFE 2016 znajdujące się w systemie eProposal?	Tak/Nie

* Kontrola na tym etapie zostanie przeprowadzona w systemie eProposal, nie w ESAP.

Etap przyznawania¹⁰

1. Jakość i spójność techniczna

Ocena tego kryterium bierze pod uwagę następujące kwestie:

1. Czy stan wyjściowy przed podjęciem działań został właściwie opisany (problemy i zagrożenia, stan czynności przygotowawczych – w tym dotychczasowe testy/badania – upoważnienia, pozwolenia itp.)?
2. Czy istnieje czytelny związek logiczny między zagrożeniami i problemami, celami, działaniami oraz oczekiwanymi rezultatami projektu?
3. Czy dla każdego z działań ustalono, w jaki sposób, gdzie (wskazanie na mapach, jeżeli takie istnieją), kiedy i przez kogo będzie ono realizowane?
4. W przypadku gdy projekt przewiduje zakup gruntów, w jakim stopniu wnioskodawca spełnia kryteria dotyczące zakupu gruntów określone w wytycznych dla wnioskodawców LIFE? Ponadto w przypadku zakupu gruntów, długoterminowej dzierżawy gruntu i jednorazowych opłat kompensacyjnych: czy załączono pismo od właściwego organu lub notariusza potwierdzające, że cena hektara nie przekracza średniej ceny za dany rodzaj gruntu w danym miejscu?
5. Czy oczekiwane rezultaty projektu zostały odpowiednio opisane i wyrażone ilościowo (np. wpływ na środowisko, wpływ powielania) zarówno w tabelach kluczowych wskaźników, jak i w treści wniosku? Czy przedstawiono zestaw wskaźników do oceny postępów projektu? Czy przewidziano monitoring zarówno efektów, jak i postępu projektu?
6. Czy struktury przewidziane do zarządzania i realizacji projektu są dobrze zorganizowane i kontrolowane przez beneficjenta koordynującego? Czy przewidziano środki (m.in. sprzęt i personel) niezbędne dla poprawnej realizacji projektu?
7. Czy skład partnerów jest właściwy/wystarczający/kompetentny/spójny do osiągnięcia celów i zrealizowania działań projektu oraz do zapewnienia zrównoważonego rozwoju wyników projektu?
8. Czy produkty dostarczalne, kamienie milowe i harmonogramy są kompleksowe, realistyczne i spójne z oczekiwanymi rezultatami? W szczególności czy uwzględniono czas realizacji działań przygotowawczych, czas na uzyskanie pozwoleń, niekorzystne warunki pogodowe itp.? Czy zidentyfikowano ryzyko związane z realizacją oraz środki zaradcze? Czy właściwie oceniono potencjalne trudności w realizacji projektu (wykonalność działań, potencjalne ryzyko itd.) oraz czy przedsięwzięto odpowiednie kroki, by im zapobiec, np. poprzez przeprowadzenie konsultacji z zainteresowanymi stronami, przygotowanie planów awaryjnych itd.? Czy przed rozpoczęciem realizacji projektu wciąż wymagane jest uzyskanie stosownych pozwoleń, upoważnień, lub przeprowadzenie ocen oddziaływania na środowisko (OOS), czy są one już dostępne?

¹⁰ Należy pamiętać, że poniższa lista pytań ma charakter orientacyjny i nie jest wyczerpująca. Punktem odniesienia dla kryteriów przyznawania jest treść punktu 4 niniejszego dokumentu.

<p>9. Do jakiego stopnia jest opracowany realistyczną strategię i plan działania, by zapewnić utrzymanie lub możliwość udoskonalenia wyników projektu i działań w średnio i długoterminowej perspektywie? Czy przewidziano czynności mające na celu zapewnienie finansowania takich działań po zakończeniu projektu? Czy projekt przewiduje, że po zakończeniu oszczędności i/lub dochód będzie generowany przez projektowe działania, metodologie, technologie itp. i/lub rozwiązania i wyniki osiągnięte przez projekt?</p>
<p>10. W jakim zakresie wniosek przewiduje działania komunikacyjne, mające na celu rozpowszechnianie doświadczenia i rozwiązań? Czy spełniono wszystkie wymogi komunikacyjne? Czy działania te zostały odpowiednio opracowane, by możliwe było rozpowszechnianie doświadczenia i wyników zdobytych w trakcie realizacji projektu? i do wsparcia zrównoważonego rozwoju rezultatów projektu?</p>

<p>2. Jakość i spójność finansowa</p> <p>Ocena tego kryterium bierze pod uwagę następujące kwestie:</p>
<p>1. Czy budżet jest uzasadniony i spójny, a koszty adekwatne do proponowanych działań i środków?</p>
<p>2. Czy projekt jest korzystny z finansowego punktu widzenia i zgodny z zasadami stosunku ceny do jakości (ang. <i>value for money</i>)? W szczególności: Czy ogólnie inwestycja jest uzasadniona w świetle oczekiwanych oddziaływań? W jakim stopniu wniosek ukazuje, że inne źródła finansowania UE zostały uwzględnione przy sporządzaniu wniosku Czy istnieje ryzyko, że niektóre działania mają charakter obowiązkowych środków kompensacyjnych w stosunku do innych projektów lub że niektóre środki mogą pochodzić z obowiązkowych opłat kompensacyjnych z innych projektów (art. 6 dyrektywy siedliskowej)?</p>
<p>3. Czy koszty wszystkich kategorii (bezpośrednie koszty osobowe, koszty podróży i utrzymania, koszty podwykonawstwa – określane również jako „koszty wsparcia zewnętrznego” – koszt środków trwałych: (amortyzacja) koszty infrastruktury i wyposażenia, koszty prototypu; koszty zakupu gruntu / długoterminowej dzierżawy gruntu / jednorazowych opłat kompensacyjnych z tytułu praw do użytkowania gruntów; koszty materiałów; inne koszty) są uzasadnione, odpowiednio opisane, prawidłowo przydzielone i zgodne z przepisami i zasadami przewidzianymi w wytycznych dla wnioskodawców LIFE, we wzorze umowy o dotację (w szczególności w Załączniku I – Warunki ogólne oraz w Załączniku X – Wytyczne finansowe i administracyjne) oraz w Rozporządzeniu LIFE (tzn. nie są niekwalifikowane)?</p> <p>W szczególności czy koszty będą negocjowane, kiedy będzie to możliwe lub wymagane? Czy koszty są stosowne względem warunków krajowych? Czy koszty zarządzania projektem są adekwatne do wielkości i zamierzeń projektu?</p>
<p>4. Czy przewidziane współfinansowanie jest zgodne z maksymalnymi stawkami współfinansowania, a alokacja budżetu między beneficjentów uzasadniona?</p>
<p>5. Określone punkty:</p> <p>5.1. Bezpośrednie koszty osobowe: czy w przypadku wynagrodzeń urzędników publicznych przestrzegana jest zasada „+2%”?</p> <p>5.2. Koszty wsparcia zewnętrznego: jeżeli koszty wsparcia zewnętrznego przekraczają 35% całkowitego budżetu projektu, czy przedstawiono spójne wyjaśnienie, które uzasadnia tak duży udział podwykonawców?</p>

<p>3. Europejska wartość dodana: wysokość i jakość wkładu w realizację szczegółowych celów obszarów priorytetowych obu podprogramów LIFE</p> <p>Ocena tego kryterium bierze pod uwagę następujące kwestie:</p>
---

1. W jakim zakresie wnioskowany projekt przyczynia się do realizacji celów obszaru priorytetowego, o których mowa w art. 10, 11 i 12 oraz do realizacji priorytetów tematycznych, o których mowa w Załączniku III Rozporządzenia LIFE, stanowiących cel projektu? W jakim zakresie wnioskowany projekt przyczynia się do realizacji jednego albo więcej komplementarnych celów obszarów priorytetowych obu podprogramów LIFE, o których mowa w art. 10, 11 i 12 Rozporządzenia LIFE (w przypadku podprogramu działań na rzecz środowiska) oraz w art. 14. 15 i 16 (w przypadku podprogramu działań na rzecz klimatu)?
2. W jakim zakresie wnioskowany projekt przyczynia się do realizacji, aktualizacji i rozwoju unijnej polityki ochrony środowiska i przepisów prawa dotyczących konkretnego priorytetu tematycznego, którego dotyczy projekt? W jakim zakresie projekt osiąga ambitny, wiarygodny wpływ– gdzie dotyczy z uwzględnieniem cyklu życiowego – na stanowiący cel danego projektu problem związany ze środowiskiem i efektywną gospodarką zasobami, przyrodą i różnorodnością biologiczną lub zarządzaniem i informacjami?

4. Wkład w zagadnienia projektowe

Ocena tego kryterium bierze pod uwagę następującą kwestię:

1. W przypadku obszarów priorytetowych „Przyroda i różnorodność biologiczna” oraz „Zarządzanie i informacja w zakresie środowiska”: Czy projekt wyraźnie dotyczy jednego albo dwóch tematów projektu w ramach wybranego obszaru priorytetowego? Czy główne działania przewidziane we wniosku wyraźnie dotyczą co najmniej jednego tematu stanowiącego cel projektu?
2. W przypadku obszaru priorytetowego „Ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami”: Czy projekt wyraźnie dotyczy jednego albo dwóch tematów projektu w ramach wybranego obszaru priorytetowego? Czy główne działania przewidziane we wniosku wyraźnie dotyczą co najmniej jednego tematu stanowiącego cel projektu? Jeśli tak, czy projekt jest projektem pilotażowym (tj. czy przewiduje zastosowanie techniki lub metody, która **nie była dotychczas stosowana lub badana gdzie indziej na świecie?**) lub projektem demonstracyjnym o zasięgu unijnym (tj. czy realizuje, testuje, ocenia i rozpowszechnia działania, metodyki i podejścia, które są **nowe lub nieznane w UE**, w przeciwieństwie do projektów demonstracyjnych ukierunkowanych na konkretny kontekst, np. geograficzny, ekologiczny czy społeczno-ekonomiczny)? Czy wyraźnie uzasadniono, że działania, metodyki lub podejścia nie były dotychczas stosowane lub testowane gdzie indziej na świecie lub w UE (np. poprzez odniesienie do badania lub internetowych poszukiwań dotychczasowych zastosowań lub testów przedmiotowych działań, metodyk lub podejść stanowiących cel projektu)?

5. Europejska wartość dodana: synergia, wielozadaniowość i integracja

Ocena tego kryterium bierze pod uwagę następujące kwestie:

1. W jakim stopniu projekt, skoncentrowany na określonym obszarze, uwzględnia wielofunkcyjny mechanizm realizacji i konkretne działania w celu zapewnienia synergii z celami innych polityk Unii (np. wzrost zatrudnienia i rozwój) inne niż objęte już Rozporządzeniem LIFE, bez uszczerbku dla jego celów?
2. W jakim stopniu projekt łączy konkretne cele środowiskowe do innych obszarów polityki UE? Czy te obszary polityk i oczekiwany wkład projektu są jasno zdefiniowane? Czy właściciele danych polityk są w odpowiedni sposób zaangażowani?
3. Jakie korzyści społeczne (nieobjęte programem LIFE), ekonomiczne oraz inne dla polityk unijnych wynikają z tych synergii i włączenia?

6. Europejska wartość dodana: możliwość powielania i przenoszenia rozwiązań

Ocena tego kryterium bierze pod uwagę następujące kwestie:

1. W jakim stopniu projekt przewiduje konkretne czynności, które ułatwiają powielanie i przenoszenie do innych sektorów, podmiotów, regionów i krajów podczas i po jego zakończeniu? Czy przewidziano przenoszenie działań, metod, technologii itp. zastosowanych w praktyce w projekcie lub rozwiązaniach i wyników osiągniętych w wyniku realizacji projektu? W jakim stopniu działania te wykraczają poza zwykłe upowszechnianie, transfer wiedzy czy tworzenie sieci kontaktów (ang. *networking*)?

2. Czy proponowane podejście jest wystarczająco rozbudowane i realistyczne, aby osiągnąć masę krytyczną oraz ułatwić asymilację zastosowanych rozwiązań?

7. Europejska wartość dodana: charakter międzynarodowy, zielone zamówienia publiczne, wykorzystanie wyników badań

Ocena tego kryterium bierze pod uwagę następujące kwestie:

1. Czy w projekcie przewidziano współpracę międzynarodową pomiędzy państwami członkowskimi? Czy działania projektu mają europejski zakres działań w ramach projektu z wieloma krajami lub ponadnarodowy? Jeżeli tak, to czy ponadnarodowe podejście wnosi europejską wartość dodaną w zakresie wspierania realizacji celów projektu?
2. Czy w trakcie realizacji projektu wykorzystano lub promowano zielone zamówienia za pomocą jasnego mechanizmu realizacji w celu zapewnienia szerokiego zastosowania koncepcji zielonych zamówień?
3. W jakim stopniu projekt przewiduje wykorzystanie wyników unijnych programów badawczych i innowacyjnych związanych w szczególności ze środowiskiem i klimatem oraz wyników projektów innowacyjnych finansowanych w ramach programu Horyzont 2020 lub poprzednich programów ramowych?

Techniczny etap wyboru

1. Ogólne pytania dotyczące każdego komponentu programu LIFE

1. Czy projekt odpowiada jednemu z rodzajów projektów zgodnie z definicją zawartą w art. 2(a), (b), (c) lub (h) Rozporządzenia LIFE i ma na celu realizację odpowiednich celów określonych w art. 3, 9, 10, 11 i 12 tego Rozporządzenia?	Tak/Nie
2. Czy projekt nie skupia się na działaniach badawczych lub budowie dużej infrastruktury?	Tak/Nie
3. Czy projekt będzie realizowany na obszarze państw członkowskich UE lub terytoriach, w których obowiązują Traktaty i odpowiedni dorobek prawny UE albo podlega jednemu z wyjątków przewidzianych w art. 5 i 6 Rozporządzenia LIFE?	Tak/Nie

2. Zdolność operacyjna uczestników projektu

1. Czy beneficjenci są wiarygodni pod względem technicznym i posiadają kompetencje zawodowe i kwalifikacje niezbędne do realizacji projektu?	Tak/Nie
--	----------------

3. Szczegółowe pytania dotyczące każdego komponentu programu LIFE

3.1 Kryteria mające zastosowanie w przypadku wszystkich wniosków LIFE Przyroda i różnorodność biologiczna

1. Czy we wniosku na konkretne działania związane z ochroną przewidziano co najmniej 25% budżetu (albo czy wniosek podlega jednemu z wyjątków przewidzianych w punkcie 2.4.1 „Wytucznych dla wnioskodawców 2016 – LIFE Przyroda i różnorodność biologiczna”)?	Tak/ Nie/ Nie dotyczy
2. Czy celem projektu jest ochrona (i) obcych, autochtonicznych gatunków roślin lub zwierząt lub (ii) naturalnych lub półnaturalnych siedlisk lub ekosystemów?	Tak/ Nie/ Nie dotyczy

3.2 Kryterium mające zastosowanie wyłącznie w przypadku wniosków LIFE Przyroda

1. Czy proponowane działania są ukierunkowane na realizację celów dyrektyw ptasiej i siedliskowej, a dokładniej czy dotyczą środków ochrony gatunków lub typów siedlisk wymienionych w odpowiednich załącznikach dyrektywy siedliskowej lub ptasiej, występujących w obrębie sieci Natura 2000?	Tak/Nie
---	----------------

3.3 Kryterium mające zastosowanie wyłącznie w przypadku wniosków LIFE Różnorodność biologiczna

1. Czy proponowane działania są ukierunkowane na realizację Celów 2-5 Komunikatu „Nasze ubezpieczenie na życie i nasz kapitał naturalny – unijna strategia ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 r. (COM(2011) 244)”?	Tak/Nie
3.4 Kryterium mające zastosowanie <i>wyłącznie</i> w przypadku wniosków LIFE Ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami	
1. Czy demonstracyjny lub pilotażowy charakter wniosku został wyraźnie wykazany w odnośnym formularzu B2 lub B3 w systemie eProposal?	Tak/Nie

Etap dopuszczalności oraz wykluczeń

Kryteria wyboru w zakresie dopuszczalności	
1. Czy formularze A3, A4, A6 i A8 (w stosownych przypadkach) załączone w systemie eProposal zostały podpisane i opatrzone datą?	Tak/Nie
2. Czy w formularzu B1 zamieszczono streszczenie w języku angielskim?	Tak/Nie
3. Czy formularze wniosku zostały uzupełnione w urzędowym języku UE?	Tak/Nie
4. Czy beneficjent koordynujący jest prawnie zarejestrowany w UE?	Tak/Nie

Finansowy etap wyboru

Kryteria wyboru finansowego	
1. Czy w systemie eProposal dołączono następujące obowiązkowe załączniki w wymaganej formie elektronicznej? W przypadku beneficjentów koordynujących, którzy nie są organami publicznymi: <ul style="list-style-type: none"> • „Uproszczone sprawozdanie finansowe LIFE”, • aktualny bilans oraz rachunek zysków i strat (lub, jeżeli wnioskodawca został niedawno utworzony, plan zarządzania / biznes plan na co najmniej 12 kolejnych miesięcy) • zaświadczenie biegłego rewidenta, jeżeli wkład UE przekracza 750 000 EUR. W przypadku beneficjentów koordynujących, będących organami publicznymi: <ul style="list-style-type: none"> • uzupełniona „Deklaracja organu publicznego”, opatrzona datowanym podpisem. 	Tak/Nie
2. Czy wszyscy wnioskodawcy wypełnili deklarację, że nie znajdują się w żadnej z sytuacji wymienionych w art. 106(1) i 107 Rozporządzenia finansowego?	Tak/Nie
3. Czy na podstawie posiadanych informacji można uznać beneficjenta koordynującego za stabilnego finansowo (opinia na podstawie rachunku zysków i strat, bilansu, raportu biegłego rewidenta) – tam, gdzie ma to zastosowanie?	Tak/Nie
4. Czy na podstawie posiadanych informacji można uznać, że beneficjent koordynujący dysponuje środkami pozwalającymi na sfinansowanie swojego wkładu do budżetu projektu lub czy jest zdolny do zarządzania kwotami przewidzianymi w budżecie projektu, w ramach zaproponowanego okresu trwania projektu?	Tak/Nie
5. Czy wszyscy beneficjenci wnoszą wkład finansowy do budżetu przewidzianego w projekcie?	Tak/Nie
6. Czy którykolwiek z beneficjentów figuruje w rejestrze systemu wczesnego ostrzeżenia Komisji Europejskiej?	Tak/Nie